

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А.А.Костякова,
Таврійський державний агротехнологічний університет

Постановка проблеми. На сільськогосподарських підприємствах система обліку фактів господарської діяльності направлена у минуле, тобто призначена лише задля фіксації здійснених фактів, і це є додатковим свідомством про недосконалість такої інформації. Для прийняття оперативних управлінських рішень така інформація частіше всього виявляється практично некорисною, в першу чергу, в силу її низької актуальності в умовах швидкого розвиваючого динамічного середовища. Для забезпечення відповідного рівня обліку та контролю виникає гостра потреба в належному інформаційному забезпеченні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інформаційного забезпечення займалися багато вітчизняних та іноземних науковців. Серед українських авторів особливо слід виділити Бутинця Ф.Ф., Лишиленко О.В., Позова А., Полянську О. та інших.

Мета статті - розкриття змісту та основних принципів формування інформаційного забезпечення єдиної системи обліку і контролю в аграрних підприємствах..

Викладення основного матеріалу. Вдосконалення управлінської інформаційної системи підприємства можливе лише на основі системного і комплексного підходу. І одним, із них, на нашу думку, є побудова оптимальної системи обліку, що повинна здійснюватись у напрямку його спрощення. Ця система повинна забезпечити лінійний і функціональний апарат управління всіх ланок господарства необхідною інформацією для вироблення, прийняття і реалізації рішень, як стратегічного, так і поточно-оперативного характеру.

Виходячи з сучасних підходів до інформаційного забезпечення управління витратами діяльності та виробництва зокрема, доцільно виділити систему взаємопов'язаних чинників, які впливають на її формування. До них, на нашу думку, слід віднести:

1. Класифікацію витрат виробництва. В залежності від прийнятої на підприємстві класифікації витрат виробництва (виділення постійних, змінних і умовно-змінних

- витрат) залежить виділення структурних інформаційних потоків та їх адресність. Зокрема, такий поділ важливий для визначення методу розподілу постійних витрат.
2. Методи обліку витрат і способи калькулювання собівартості продукції, робіт, послуг. Практично кожен метод обліку передбачає особливість обробки інформації для визначення грошової оцінки собівартості. Методи калькулювання тісно пов'язані з технологічними особливостями функціонування підприємств, а способи калькулювання (повних чи часткових витрат) залежать від обґрунтованого вибору підприємства.
 3. Удосконалення системи управління підприємством, методи управління, ранжирування за рівнями. Система управління витратами та її інформаційне забезпечення є складовим елементом, підсистемою системи управління підприємством та має тісні прямі і зворотні зв'язки з іншими підсистемами. Так, для регулювання та управління змінними витратами недостатньо облікової інформації про фактичні витрати періоду та випуск продукції, оскільки без інформації про бюджет випуску та виробничу програму інформація для цілей управління не придатна. Отже, інформаційна система управління витратами повинна бути максимально інтегрована з системою управління виробництвом і враховувати організаційно-виробничу побудову підприємства [1, с.161-162].

Враховуючи вищезгадане, слід зауважити, що формування інформаційного забезпечення управління витратами необхідно здійснювати окремо для кожного типу виробництва та методу калькулювання, оскільки технологія обробки та узагальнення даних буде різною, а значить і інформаційні потоки будуть мати різну структуру, інтенсивність та адресність.

Внаслідок цього, саме правильна постановка системи управлінського обліку на підприємствах, в поняття якої крім бухгалтерського обліку витрат входить й оперативний облік, та елементи аналізу, планування, прогнозування, а також чітка організація центрів відповідальності складуть основу застосування технології бюджетування на підприємствах. Цьому процесу повинні також сприяти методологічні засади формування у бухгалтерському обліку доходів та витрат, що передбачені П(С)БО 30 «Біологічні активи» [2].

В процесі бюджетування інформація про витрати розглядається перш за все з точки зору можливості оперативного управління ними, вирахування собівартості продукції за визначений період часу – з метою співставлення її з ринковою ціною та визначення фінансових результатів.

Для вирішення даної проблеми доцільно запровадити в практику сільськогосподарських підприємств бюджетне планування, а саме оперативне, яке в свою чергу через систему бюджетів допомагає визначити ключеві проблеми, що постають перед підприємством, інакше вони будуть виявлені лише при подальшому розгляді фактично досягнутих результатів, а також завчасно підготуватися до зміни зовнішніх ситуацій. З цього приводу Р. Хизрич та М. Пітерс висловили думку, що найпоширенішою причиною банкрутства є не брак коштів, а нездатність підприємства правильно спланувати свою діяльність [3].

В.Б. Івашкевич зазначає, що «задоволення інформаційних потреб – головне призначення оперативного обліку» [4,с.25-28], що відповідає меті оперативного бюджетного планування.

Організація оперативного бюджетного планування для сільськогосподарських підприємств – це специфічний процес, тому що сільськогосподарська діяльність багатогранна, тут діють і взаємодіють фактори, які властиві саме сільському господарству (природно-кліматичні, технічні та соціальні), які особливо впливають на порядок та форму бюджетів (сівба, утримання вологи, підживлення).

Система обліку в рамках бюджетування на підприємстві повинна повністю та головне оперативно задовольняти інформаційні потреби апарату управління, тобто система управління не повинна діяти тільки заради себе, керівники повинні знати як вона функціонує, яка інформація їм потрібна та з якою метою, та активно взаємодіяти із бухгалтерською службою, тільки тоді можна говорити про ефективність даної системи. Тому традиційний бухгалтерський облік повинен бути модифікований з обліком цих потреб.

Слід погодитися з думкою тих вчених, які вважають, що на основі діючої системи бухгалтерського обліку впровадження бюджетування є дуже проблематичним заняттям. В той же час бюджетування є частиною системи управління, що опирається, перш за все, на широкий спектр інформації, яку представляють тільки дані бухгалтерського обліку. Отже, бюджетування потребує спеціального налагодженого управлінського обліку в рамках бухгалтерського обліку.

До організації управлінського обліку в системі бюджетування безпосереднє відношення мають виробнича структура підприємства, обсяг та специфіка виконуваних підрозділами робіт.

Побудова обліку витрат у відповідності із виробничою структурою дозволяє пов'язати діяльність кожного підрозділу з відповідальністю конкретних осіб, оцінити

результати кожного підрозділу та визначити їх вклад в загальні результати діяльності підприємства.

В теперішній час на практиці підприємств визначились підходи до побудови аналітичного управлінського обліку за центрами відповідальності. На це вказують і багато вчених-економістів [5,с.14], відмічаючи, що практична реалізація управлінського обліку здійснюється через внутрігосподарський розрахунок (бухгалтерський облік – через повний госпрозрахунок), який при правильній організації повинен передбачати виділення місць виникнення витрат та центрів відповідальності. В першому випадку мова йде про те, де дійсно виникають витрати, в другому – хто саме несе за них відповідальність.

Виділення центрів відповідальності є основою управління підрозділами організації, тобто бюджетування, управління ключовими аспектами, що сприяють ефективному управлінню бізнесом [6, с.284].

Планування, облік та контроль за центрами відповідальності – це система, яка вимірює (оцінює) плани та дії за кожним центром відповідальності. Як відмічає, К.В. Щиборщ [7, с.236], механізм обліку відповідальності є невід’ємною та обов’язковою складовою внутріфірменого бюджетування.

Існує певна класифікація центрів відповідальності за їх типом та видами [8]. Але для сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, доцільно виділяти центри прибутку та центри витрат.

Центр відповідальності за прибутком має повну бюджетну схему, тобто складає всі види основних бюджетів (бюджет реалізації, витрат), центр витрат відповідає тільки за витрати (наприклад, фінансово-економічна служба).

За даними анкетного дослідження на сільськогосподарських підприємствах Запорізької області переважає галузева структура управління, у відповідності з якою визначається ступінь деталізації витрат та послідовність їх узагальнення по підприємству в цілому. На основі вищевикладеного, пропонується на сільськогосподарських підприємствах виділяти наступні центри відповідальності (рис.1).

Система обліку за центрами відповідальності повинна визначатися специфікою конкретної ситуації і відповідати наступним основним вимогам:

- центри відповідальності повинні обумовлюватися з виробничою й організаційною структурою підприємства;
- центром відповідальності повинна керувати відповідальна особа – менеджер;
- для кожного центру відповідальності необхідно установити форми внутрішньої звітності та введення в склад реквізитів документу прізвища керівника або працівника, що відповідає за конкретні статті витрат та надходження;

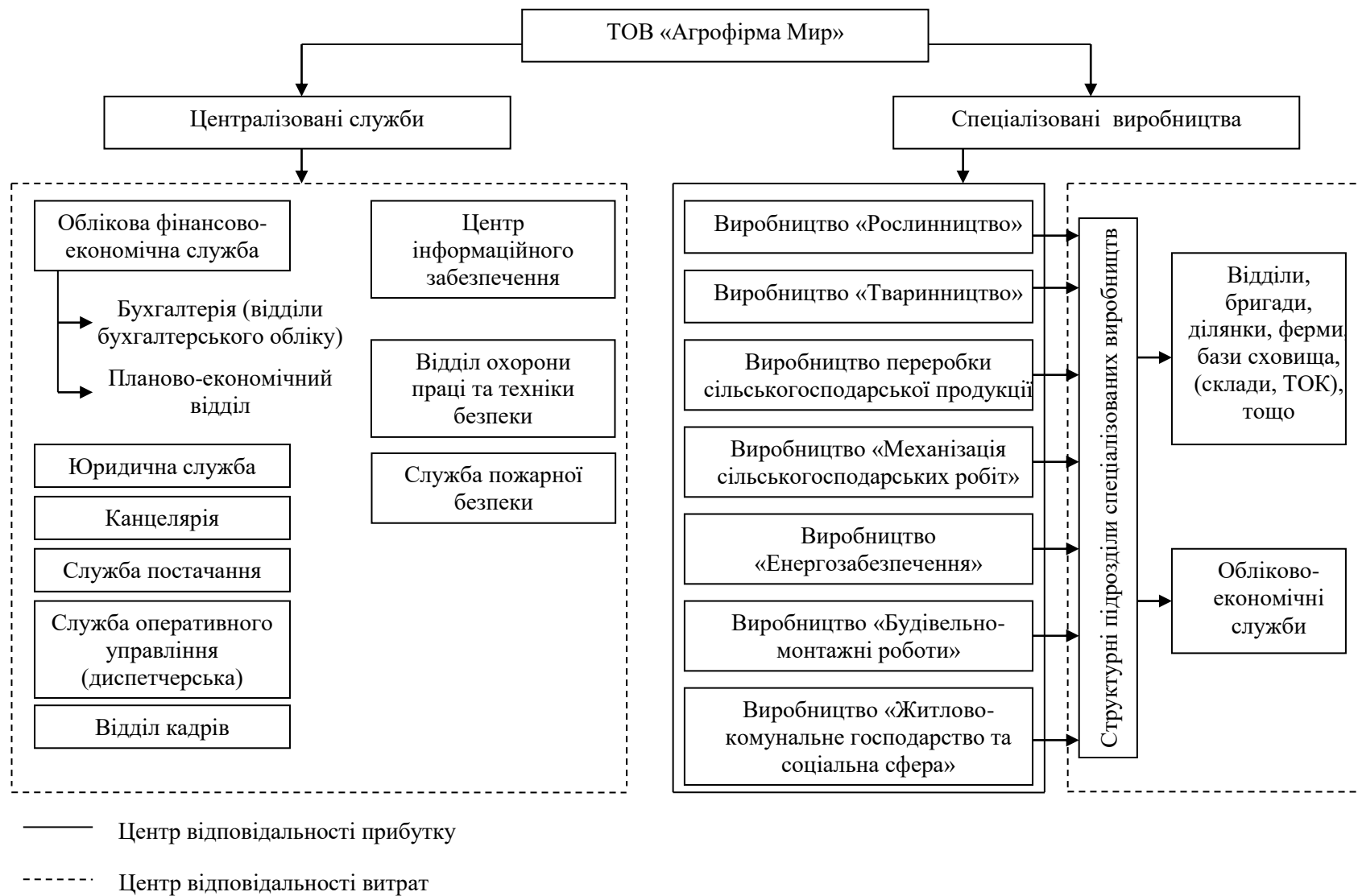

Рисунок 1. Організація центрів відповідальності за організаційно-виробничою структурою управління ТОВ «Агрофірма Мир»

- у кожному центрі відповідальності повинен бути показник виміру обсягу діяльності і база для розподілу витрат;
- визначення контрольованих статей витрат та надходжень за умовою, що керівник повинен відповідати тільки за ті витрати та надходження, які він може контролювати та на величину яких може впливати;
- в обов'язки керівника центра відповідальності входить складання бюджетів на визначений період та представляти звітність по фактичних витратах та результатах в розрізі бюджетів, щоб мати можливість на основі цієї інформації приймати відповідні управлінські рішення.

Таким чином, в процесі обліку за центрами відповідальності допускається виділення на підприємстві визначеної їх кількості. Це дозволить в процесі бюджетування мати ясність та гласність щодо розподілу витрат (принцип прозорості), а також ідентифікувати витрати та результати діяльності підприємства за рівнем відповідальності його керівника. В процесі обліку витрат за центрами відповідальності вираховується значення не тільки витрат, але й загального обсягу виробництва продукції та фінансових результатів виробничої діяльності підрозділів, що надає картину ефективності того чи іншого центру.

Висновки та пропозиції. Інформаційне забезпечення єдиної системи обліку та контролю в аграрних підприємствах доцільно формувати на основі налагодженого управлінського обліку в рамках бухгалтерського обліку. Так, на нашу думку, саме організація оперативного бюджетного планування в розрізі центрів відповідальності дозволить отримати вчасно та в деталізованому вигляді інформацію для аналізу, прийняття і реалізації рішень, як стратегічного, так і поточного-оперативного характеру.

Список використаних джерел.

1. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288с.
2. Огійчук М.Ф. Формування у бухгалтерському обліку доходів та витрат сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. – 2006. – №6. – С.24-33
3. Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство, или Как завести собственное дело и добиться успеха: Вып.. 2: Создание и развитие собственного предприятия / Пер. с англ.: общ. Ред.. В.С. Загашвили. – М.: Прогресс. – 1992
4. Ивашкевич В.Б. Бухгалтерский учет в условиях совершенствования хозяйственного механизма. – М.: Финансы и статистика, 1982. – С.25-28

5. Ковалев В.В., Соколов Я.В. Основы управленческого учета: Учебное пособие. – СПб: ЛИСТ, 1991.-48с.
6. Каверина О.Д. Управленческий учет: системы, методы, процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 352с.:ил.
7. Щиборщ К.В. Бюджетирование деятельности промышленных предприятий России. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2001. – 544с.
8. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учёт: управленческий аспект: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1995.- 416 с.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А.А.Костякова,

Таврійський державний агротехнологічний університет

Розглянуто теоретичні та практичні проблеми, чинники, що впливають на формування інформаційного забезпечення єдиної системи обліку та контролю в аграрних підприємствах. Обґрунтовано застосування оперативного бюджетного планування на сільськогосподарських підприємствах в якості оптимальної інформаційної бази для оперативного та стратегічного обліку та контролю витрат. Запропоновано формування інформаційного забезпечення обліку та контролю витрат в аграрних підприємствах на основі діючої організаційно-виробничої структури підприємства з відокремленням центрів відповідальності.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЕДИНОЙ СИСТЕМЫ УЧЕТА И КОНТРОЛЯ В АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

А.А. Костякова,

Таврический государственный агротехнологический университет

Рассмотрены теоретические и практические проблемы, факторы влияющие на формирование информационного обеспечения единой системы учета и контроля в аграрных предприятиях. Обосновано применение оперативного бюджетного планирования на сельскохозяйственных предприятиях в качестве оптимальной информационной базы для оперативного и стратегического учета и контроля затрат. Предложено формирование информационного обеспечения учета и контроля затрат в аграрных предприятиях на основе действующей организационно-производственной структуры предприятия с выделением центров ответственности.

SUPPLY WITH INFORMATION OF UNIFORM SYSTEM OF THE ACCOUNT AND THE CONTROL OVER THE AGRARIAN ENTERPRISES

A.A. Kostyakova ,

Tavria State Agrotechnical University

Theoretical and practical problems, factors influencing on formation of a supply with information of uniform system of the account and the control over the agrarian enterprises are considered. Application of operative budgetary planning at the agricultural enterprises as optimum information base for the operative and strategic account and the control of expenses is proved. Formation of a supply with information of the account and the control of expenses over the agrarian enterprises on the basis of operating organizational structures-industrial of the enterprise with allocation of the centers of the responsibility is offered.